

Tři za tři

S anonymy je potíže: nikdo je nemá rád, málokdo jim přičítá apriorní důvěru – jenže co dělat, když už jsou na světě, musí se prověřit. A pak se ještě ke všemu jako na potvoru stane, že sdělují pravdu. Jako tehdy v roce třiapadesátém, kdy jeden pisatel – přesněji řečeno, asi spíš pisatelka, jak se zjistilo později – se pojistil tím, že svá podezření sdělil hned trojmo. S nadějí, že někdo se takové šeredné věci ujmout musí. Nu, ujal...

Vše se odehrálo na Vysočině, nedaleko Velkého Meziříčí. Korespondenční lístek poslal anonym na národní výbor, a druhý našla paní Kučířková, zdravotní sestra místního lékaře, jež vybírala při příchodu poštovní schránku na dveřích střediska. Třetí obdržel jen o málo později okrskář z vedlejší obce. Ostatně, u něj se posléze sešla i druhá dvě udání: nepodepsaný autor v nich sděloval, že jistá Kramešová Anežka byla evidentně ještě před pár dny těhotná, a najednou nic, břicho pryč a novorozené děcko nikde. Že by potratila? To by se ve vsi vědělo, ne? Takže, něco horšího?

Okrskář postupoval služební cestou, předal písemné prameny nahoru, tedy na okresní velitelství, a tam ovšem vzali věc vážně a rozhodli se ji řádně prověřit. Za kterýmžto účelem vyjela služebním vozem 7. října 1953 trojice příslušníků v civilu, na návsi vystoupili z auta – a ledva uviděli spěchající postarší ženu, jali se vyptávat, kde je místní národní výbor, jestli je předseda v kanceláři – a taky, kde v obci bydlí Kramešovi.

„Předsedu dneska nezastihnete,“ pravila informovaná žena – Blažena Bourková, jak se představila. „Odjel osmičkou na okres, má tam jednání!“

Osmička v hovorové řeči vesničanů představovala linkový autobus, odjíždějící z návsi před osmou. Polednička jezdila po poledni atd. Mělo to logiku

i stručnost, a z nějaké té minuty se tehdy nestřílelo. Na zastávku se chodilo raději s předstihem, protože někdy šofér odjel i dřív – když chtěl být brzo doma...

„A Kramešovic stavení najdete pod kostelem, největší statek ve vsi,“ vysvětlila paní a pro přesnost i ukázala rukou.

Vzápětí je gestem sezvala do spikleneckého hloučku a jala se jim šepem – uprostřed liduprázdné návsi – vykládat o Kramešové. Jaká je to mrcha ženská, že byla nepochybně těhotná a najednou je břicho pryč a dítě nikde. A že se něco takového ovšem u ní nestalo poprvé...

V zápalu pomlouvání užila doslovnou formulaci, kterou už šéf výjezdu – jmenoval se nadporučík Vladimír Menšík, ale na legraci ho moc neužili – třikrát četl na nepodepsaných lístcích: i pomyslel si, ejhle, autorka si na nás počkala, a jak se zdá, hloupá je sice až běda, nesvéprávná však nikoli. A jako potenciální svědek tedy použitelná...

Tři příslušníci Veřejné bezpečnosti v civilu se vydali zvolna naznačeným směrem, paní Bourková hleděla zvědavě za nimi. Cizí chlapi na vsi budili nutně pozornost. Sem tam se někde za oknem hnula záclona: vesnice nespala, ani nevymřela. Ale zachovávala ticho a odstup...

Statek vyhlížel z větší dálky výstavně, ale jak se blížili, nemohli nepostřehnout

oprýskanou omítku, rozbitá okna v podkroví, nepořádek na dvoře: ze stáje se ozývalo nespokojené bučení krav.

„Všechno tu pamatuje lepší časy,“ utrousil tiše jeden z příslušníků.

Prošli rozbahněným dvorem, opatrně, aby neťapli do močůvky, jež vytékala z velkého hnojiště uprostřed. Dveře ze zápraží do obytné části zůstaly dokořán, zevnitř zněl cinkot nádobí, dětské žvatlání, ženské pokřikování. Zkusmo zaklepali, ale nikdo nereagoval. Tak vešli, prošli síní, pokus s klepáním zopakovali u kuchyně.

„Koho sem čerti nesou?“ vyjekla ženská místo pozvání.

Tak vstoupili, představili se, ukázali služební průkazy.

Zarazila se, avšak nijak moc. A ani na vteřinu neustala v práci: chystala krmení pro dobytek a měla napilno, tříletý Vojtišek se jí při tom motal pod nohama.

„Máme ještě tři, ale ty už chodí za plaťpámbu do školy,“ řekla Anežka Kramešová, ani se nemuseli ptát. „Odpoledne, po vyučování, ty starší už trochu pomůžou v hospodářství...“ „A co manžel?“

„Na poli, kde jinde?“ odrkla. „Vyorává brambory, ne? Od svítání do tmy se nezastaví...“

Mluvila stroze, úsečně, bez zaváhání odpovídala na jejich otázky, během řeči ovšem odcházela klidně z místnosti, jak si to vyžadovala práce, kterou vykonávala rychle, zručně, klidně. Tak ji následovali z místnosti do místnosti i na dvůr, a ona nijak neprotestovala. Chlapec, čtyřletý Vojtišek, se jich nebál, naopak, představovali zřejmě vítané zpestření jeho života. Byt ve statku, jak postřehli, byl zařízený starým nábytkem, který zřejmě pořídila generace rodičů, ne-li prarodičů, a v době, kdy rodina měla nepochybně blahobytnější časy. Mezi řečí si Anežka Kramešová povzdechla, že si nemohou najmout žádného pacholka ani děvečku a tak jsou s mužem na všechno sami, Krameš je věčně s koňmi na polích a v lese a ona zůstává sama na všechno kolem stavení. Ke statku patřilo patnáct hektarů pozemků a obhospodařit je zřejmě bylo nad síly dvou lidí – a k tomu tedy měla osmatřicetiletá hospodyně na starosti čtyři děcka...

Nicméně: čím více pobývali kriminalisté v její společnosti, tím absurdnější jim připadala možnost, že by se dokázala zbavit novorozeněte; k Vojtiškovu se chovala laskavě, neměla pro něj sice moc času, ale dávala najevo, že ho má ráda. Trvalo skoro hodinu, než se nadporučík odhodlal. Ale ledva tak učinil, situace se rázem změnila: žena strnula, zbledla jako stěna, vzápětí polil její tváře nach. Zapotácela se, museli ji

pomoci k židli, na kterou se víc zhroutila, než posadila. A rozvzlykala se: slzy jí tekly proudem, nebyla k zastavení. A pak, přerývaně, mezi vzlyky, začala s doznáním.

Nečekali, že se rozpovídá tak snadno a spontánně, mysleli, že bude nutné ji vyzvat k lékařské prohlídce v okresní porodnici, měli už dokonce zajištěného gynekologa. Jenže celé týdny, a jak pochopili později, vlastně celé roky musela žít pod těžkým nervovým tlakem, obrnila se navenek slupkou chladné otrlosti, jenže ta byla docela tenká a křehká. A při prvním ťuknutí odprýskla, pukla – a pravda se prodrala ven vlastně sama! Přerývaně, s pláčem, ale bez dalšího pobízení vypověděla, že před dvaadvaceti dny porodila v sedm večer zdravou dcerku. Celý den předtím ještě na poli pomáhala manželovi orat, silné porodní bolesti na ni přišly se soumrakem a teprve pak se vrátili domů. Vincenc Krameš, její muž, jí pomohl na půdu a uložil ji na starou houni, kterou jindy přikrývali koně. A zanechal ji osudu, sám přece musel do stáje, krmit a dojit...

Když se asi v devět, už za tmy, vrátil, Anežka rodila; pomohl jí, koneckonců, vyznal se v tom, o všechna hospodářská zvířata se staral sám. Jak později řekl, rodič ženskou je snazší, než když se klisna hřebí... Když bylo děcko venku, odstříhl pupeční šňůru – a ledva maličká vykřikla, strčil ji, hlavou dolů, do uchystaného kbelíku s vodou. A držel ji tam, až se přestala hýbat. Když vyšla z rodičky placenta, přihodil ji manžel k utopenému děcku a přikryl starou dekou – aby je snad nenašly při svém šmejdění děti. To bylo v pátek, v noci. Kramešová zůstala asi do dvou či tří ráno ležet tam nahore, pak nějak sešla dolů a zalezla si do postele. Ležet zůstala až do pondělního rána. Potom ale vstala, něco snědla – a šla za mužem na pole...

Po dítěti se už neptala a její muž o něm neřekl slovo, kbelík i s obsahem odnesl už v neděli za rozbřesku na zeleninovou zahradu, vykopal jámu a asi půl metru hluboko tělíčko pohřbil.

„Neřekl mi, kde to místo je, aby mě lítost netrápila, kdybych šla kolem,“ vypověděla. „A já se neptala.“

Už neplakala, všechny slzy už jí vuschly, jen oči měla rudé a oteklé. V místnosti se rozhostilo ticho: Kramešová už nevěděla co říkat a zdálo se, že se jí ulevilo. Vojtěšek jí usnul v náručí a tři kriminalisti doslova ztratili řeč. Staré pendlovky nad stolem v koutě začaly odbíjet: byla jedna hodina po poledni. Dvacáté století.

„Ale já tady s vámi povídám a můj muž přijde z pole hladový a oběd nikde,“ polekala se, odložila chlapečka na proležené kanape a začala kmitat u sporáku, kde jí oheň skoro uhasl.

Kramešovi byli věřící, ona i její muž, jestli se z hříchu vyzpovídali v kostele, nebylo předmětem vyšetřování. Koneckonců, kněz je vázán zpovědním tajemstvím a jak by si takové sdělení srovnal se svým svědomím, ví Bůh. Snad se ale chtěla Anežka Kramešová vyzpovídat z hříchů teď, snad chtěla vše povědět při jednom trápení. Zatímco kriminalisté čekali mlčky na návrat hospodáře, rozpovídala se totiž znovu a spontánně jim vysypala, že případ s novorozencem nebyl v jejich rodině a domě první, nýbrž už – třetí! První dceru porodila z jara roku padesátého, druhou o dva roky později. Obě žily jen pár minut, Krameš je bez lítosti taky utopil ve kbelíku a zakopal na zahradě. Místo, kde leží, manželce neprozradil, v tom byl „ohleduplný“; sám si ovšem dobře pamatoval, kde tělíčko leží, takže pozdější exhumace byla snadná. Patolog po pitvě potvrdil, že ve všech třech případech šlo o děti plně donošené, živě narozené

a životaschopné, a z hlediska právního se tedy jednalo o trojí vraždu.

Krameš zprvu zkoušel zapírat, jenže když mu manželka rezignovaně sdělila, že kriminálce pověděla pravdu, pokrčil rameny a rozpovídal se taky. Vysvětloval ovšem i důvody, jež ho k takovým činům vedly – podle jeho niterného přesvědčení rozumné a pochopitelné. Statek by při všech povinných dodávkách státu už další krky neuživil, nehledě k tomu, že péče o mrňouse by ženu odváděla od práce kolem hospodářství.

Lidé ve vsi měli nepochybně podezření, těhotenství Anežka sice skrývala volnými šaty, a dokonce si ušila speciální popruhy, jimiž si stahovala v posledních měsících břicho, ale ženské na venkově jsou všímavé, vyznají se. Když se rozkřikla pravda, celá Vysočina strnula hrůzou, pan farář sloužil ve vsi zvláštní mši za nekřtěňátka a lidé zapalovali svíčky u vrat Kramešova statku.

Tak či onak, oba manžele čekal řádný soud a tvrdý verdikt: Vincenc Krameš coby iniciátor a pachatel všech tří vražd vlastních dětí dostal doživotí, později mu ale trest byl změněn na pětadvacet let vězení. Zlomená Anežka putovala do věznice na dvanáct roků. A čtveřice jejich dětí do dětského domova.

Mimochodem, Krameš do protokolu na kriminálce nabídl podivuhodné řešení: kdyby jeho i Anežku nechali běžet, zplodili by urychleně pro stát nová tři děcka. „Když vám tedy na těch holkách tolik záleží...“ dodal snaživě. Jeho výrok, citovaný ze spisu u soudu, vzbudil v auditoriu zděšení.

A co ona paní, jejíž anonymní lístky všechno dění uvedly do pohybu? Bůh sud. Zjištění její totožnosti soud nevyžadoval a tak zůstala anonymní navždy – sama se svým svědomím.

Jan J. VANĚK

Ilustrační foto Jaroslav KOPIC